

RAPPORT OM OPHOLD PÅ DET DANSKE INSTITUT I ATHEN, MAJ 2009

Birthe Højby Nielsen

Pensioneret lektor i sang og musik, Sankt Annæ Gymnasium.

Studerende på Åbent Universitet i København, Grækenlandsstudier.

Som indledning vil jeg gerne rette en varm tak til de mennesker, som tildelte mig dette studieophold i Athen.

Det blev som ventet en meget intens og berigende måned, hvor det meste af det, jeg havde forberedt også kunne føres ud i livet.

Jeg fik rig lejlighed til at bruge sproget og tale med mange forskellige mennesker om de emner, jeg beskæftigede mig med. Ikke mindst med kantoren og kormedlemmerne i den nærliggende Russiske Kirke, "Sotira Lykodimou", "Vor Frelser af Lykodimos" på Filellinon, hvor jeg blev virkelig godt modtaget og fik mulighed for at medvirke i koret hver lørdag aften og søndag morgen i hele perioden.

Kirken er en af de ældste og smukkeste byzantinske kirker i Athen, bygget omkring 1031. Dens historie ville være spændende at dykke ned i, og der er rester under fundamentet af en tidligere kirke og endnu ældre af et romersk bad. I 1847 købte den russiske regering kirken, som blev gennemgribende restaureret under zar Alexander II. Siden har den været den russisk-ortodokse menigheds kirke i Athen.

Den russiske Kirke på Filellinon

Medlemmer af koret og kantoren på pulpitret og et kig ned i kirken under messen

Den smukke Johannes Chrysostomos' Liturgi kendte jeg fra "Istituto Russicum" i Rom, hvor jeg i mange år har været "ad hoc" medlem af koret i Sant' Antonio Abbate. Desuden fik jeg også tid til at overvære søndagsmessen i flere af de græsk-ortodokse kirker i Athen, hvor tjenesten begynder tidligt om morgenen. Så kunne jeg nå at møde til

tiden, kl. 9.15 i den russiske, hvor koret begynder at synge. Det er en ganske særlig og anderledes rig oplevelse selv at få lov til at synge liturgien frem for kun at være tilhører. I Den Græsk-ortodokse Kirke er det ikke så almindeligt, at der er tilknyttet et blandet kor med både mands og kvindestemmer, men i Athens Metropolis medvirkede dog to damer. Ved et besøg i kirken lige i begyndelsen af mit ophold, blev jeg meget fint modtaget af en af præsterne, med hvem jeg havde en lang samtale om liturgien og traditionerne. Han fortalte mig også, hvor jeg kunne købe bøger og gode CD indspilninger med forskellige ortodokse kirkekor og ensembler.

På Metropolis' kirkekontor var de yderst behjælpelige med at give mig adresser på forskellige klostre i Athen, bl.a. "Iera Moni Asomaton Petraki", som er den Græske Kirkes hovedsæde for diakoni. Desværre var det ikke muligt at komme til at tale med beboerne, og der var, så vidt jeg kunne få oplyst, heller ikke noget kor tilknyttet den meget smukke byzantinske kirke, men jeg besøgte det udmærkede bibliotek med mange gamle liturgiske bøger.

Et stort gode var, at det alle steder var så nemt og problemløst at få adgang til de bøger og håndskrifter, som var relevante. Man skulle blot udfylde en formular eller skrive sig ind i en bog, så kunne man begynde arbejdet. Jeg besøgte mange gange det nærliggende "Elliniko Logotechniko kai Istoriko Archeio", Athens historiske og litterære Arkiv, på Odos Agiou Andreou i Plaka.

Athens historiske og litterære Arkiv

Desuden besøgte jeg Benaki Museets Bibliotek i bygningens kælderetage og dagen efter også dets Arkiv, som har til huse i Benakifamiliens gamle, smukke villa i Kifisia.

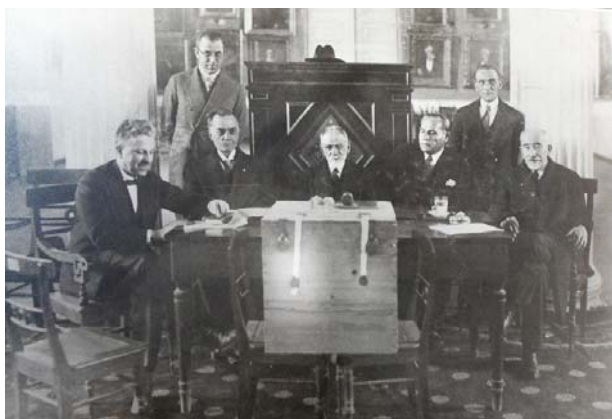

Benaki Arkivet

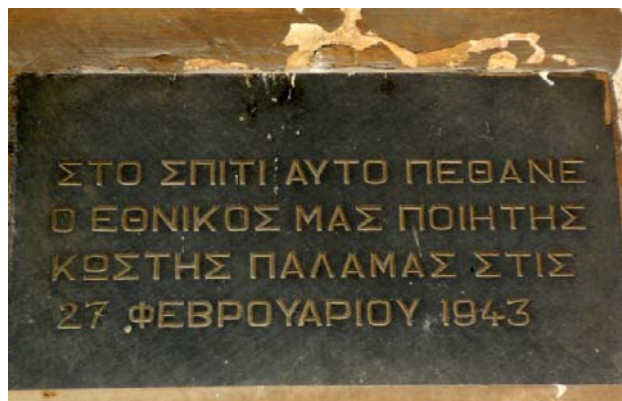
På Museet for Athens første Universitet på nordøst-siden af Akropolisklippen var der udstillet noget for mig yderst interessant materiale, som fx nogle af det Moderne Grækenlands store digter, Kostis Palamas' manuskripter sammen med fotografier og oplysninger om hans rolle som Universitetets generalsekretær.

Kostis Palamas døde i 1943, 84 år gammel på sin bopæl, Odos Periandrou 5, i Plaka. Her kom jeg tilfældigvis forbi en dag og fik øje på mindepladen for ham. Huset står desværre for at skulle rives ned.

Hans position som nationalt samlingspunkt gjorde hans begravelse i 1943, midt under 2. verdenskrig, til en massedemonstration mod den tyske besættelsesmagt. Over 100.000 fulgte hans kiste til det sidste hvilested og brød spontant ud i den forbudte Nationalhymne.

Kostis Palamas i midten med kolleger på Universitetet

Mindepladen for Kostis Palamas, Odos Periandrou i Plaka

Det var tilladt alle steder at tage fotooptagelser, og derfor kunne jeg nå at gennemgå langt mere, end jeg havde håbet og hjembringe et ret så omfattende historisk og litterært materiale, som jeg nu kan arbejde videre med, og som er vigtigt for mig i forbindelse med mit studium på Åbent Universitet.

Heldigvis var der også tid til at se nogle af landets seværdigheder, både af dem, jeg kender og altid længes tilbage til og andre, som jeg ikke har haft mulighed for at besøge tidligere. Højdepunkter under opholdet var så absolut besøget i Delphi og operaforestillingen i Herodes Atticus Teatret, hvor Giuseppe Verdis "Aida" fik en meget flot opførelse.

Min sidste aften i Athen bød endda på et genhør af 1. akt, idet jeg ikke kunne lade være med at lægge vejen forbi teatret og sætte mig udenfor. Her kom jeg også lidt i snak med nogle af de sangere, som ikke lige var på scenen, men benyttede lejligheden til at få noget at drikke og måske en smøg.

Det var en stor fornøjelse at bo så udmærket på dette smukke, rolige sted lige midt i Athen, hvor man kunne få al den hjælp man behøvede i form af oplysninger og introduktions-skrivelser og meget andet nyttigt.

I maj måned blev der afholdt flere udmærkede foredragsaftener på Instituttet, hvor bl.a. skal nævnes Mirjam Gelfer-Jørgensens om "Theophilus Hansens som Møbeldesigner" og en række græske og udenlandske undervands-arkæologers fremlæggelse af fantastisk spændende undersøgelser for Det Græske Institut for Marinearkæologi. Her vil jeg så afslutte min beretning med en hjertelig TAK til Instituttets direktør, Erik Hallager, og til både det danske og det græske personale for stor hjælp og imødekommenhed på alle områder.

Birthe Højby Nielsen

(Alle fotooptagelser er forfatterens egne)

RAPPORT OM OPHOLD PÅ DET DANSKE INSTITUT I ATHEN, Juli 2010

Birthe Højby Nielsen

Pensioneret lektor i sang og musik, Sankt Annæ Gymnasium.

Studerende på Åbent Universitet i København, Grækenlandsstudier.

Dette skal betragtes som en fortsættelse af min rapport fra maj 2009.

I 2010 var jeg så heldig igen at få tildelt en måneds ophold på Institutet, og det blev denne gang i juli måned.

Jeg takker bestyrelsen for Det danske Institut i Athen for denne enestående mulighed for at gå videre med de projekter, jeg indledte i 2009.

Det var en fantastisk oplevelse at komme tilbage, hente nøglerne på Hotel Faedra og lukke sig ind ad indgangsdøren til Herefondos nr.12. Det var som at være hjemme igen. Alle de mellemliggende måneder var som blæst væk, og jeg kunne straks gå i gang med planlægningen af min tid og begynde på arbejdet.

Heldigvis havde jeg året før fået nogle venner i Athen. Det var min ældste søns tidligere kollega fra Det Norske Veritas' afdeling i Piræus og hans ægtefælle, og nu havde jeg inviteret dem til at komme og besøge mig om søndagen lige et par dage efter min ankomst.

Jeg fik købt ind til et godt måltid, som jeg kunne tilberede i Instituttets rare køkken. Ingen af mine medstipendiater var hjemme den weekend, men havde de være det, ville jeg naturligvis have inviteret dem også. Formålet var først og fremmest, at jeg så gerne ville gøre gengæld for en ganske dejlig aften hos dem i deres smukke hjem i Paleo Faliro i 2009, hvor jeg oven i købet både blev hentet og kørt hjem igen. Dernæst var det meget vigtigt for mig hurtigt at få lejlighed til at tale græsk, og det havde jeg forslået mine gæster, idet fru'en taler udmærket fransk, mens hans fremmedsprog er engelsk. Jeg var meget interesseret i at høre først og fremmest om Grækenlands store økonomiske problemer fra grækeres synspunkt og om de seneste politiske og kulturelle begivenheder i landet.

Det blev en fantastisk aften, og min søns kollega var så god til at komme med det tilsvarende engelske ord, når han vurderede, at jeg måske ikke lige forstod den græske glose.

På den måde kom jeg godt i gang med sproget med det samme, og mine gæster var virkelig nemme at tale med. Senere på måneden blev jeg atter inviteret på besøg hos dem, og denne gang insisterede jeg på selv at finde min vej derud. Det er vigtigt for mig at kende en bys topografi og færdes med de offentlige transportmidler. På den måde får man et meget godt kendskab til befolkningens dagligdag og lejlighed til at prøve at forstå, hvad de taler om på deres vej til og fra arbejde. Jeg oplever grækerne som meget åbne, venlige og opsatte på tale med én, når man henvender sig til dem. Morsomt var det også at opleve, at man følte sig velkommen og genkendt i sine favoritforretninger og ikke mindst på stamcaféen, hvor jeg ofte ta'r en kop græsk kaffe på vejen hjem fra et bibliotek eller arkiv.

I år var det mest Nationalbiblioteket (bygget af Theophilus Hansen) med den smukke og velbevarede læsesal, jeg besøgte. Her fandt jeg vægtige bøger om den ortodokse liturgis historie og om dåbs- og bryllupsritualerne. Da det var tilladt at tage fotos, var det muligt at få meget for mig uvurderligt materiale med hjem. En utrolig venlig og ukompliceret betjening gjorde det til en stor fornøjelse at arbejde her.

Jeg fik virkelig byen ind under huden på mine lange ture til fods, fik besøgt eller genbesøgt flere museer, ikke mindst det nye Akropolismuseum, som var en uforglemmelig oplevelse. Hver søndag morgen var jeg tidligt ude for at gå til messe i udvalgte kirker, i Domkirken, som dog desværre stadig er under restaurering, så gudstjenesterne må holdes i den tilstødende lille byzantinske kirke, Agios Eleftherios, i Agios Ioannis på Veikou og ikke mindst i "vores egen kirke", Agia Ekaterini fra det 11. århundrede, lige overfor. Her havde jeg et par gode samtaler med den rare præst og hele to lørdag eftermiddage overværede jeg fra Instituttets

terrasse både udendørs barnedåb og bryllup på pladsen foran kirken, den ene af gangene blev bryllupsmessen endda forrettet af Athens ærkebiskop, Ieronymos II.

Udsigten fra Institutets terrasse

Barnedåb på pladsen foran kirken 'Agia Ekaterini'

Bryllup forrettet af Athens Ærkebiskop Ieronymos II,

Efter de græsk-ortodokse messer om søndagen gjaldt det lige som i 2009 messen i Den russiske Kirke, Sotira Lykodimou, hvor jeg igen havde den store glæde at synge med i koret. I slutningen af måneden fik jeg besøg af min nære veninde og rejsekammerat, musikpædagog, Willi Østerberg. Sammen lejede vi bil i fire dage for at køre til Peloponnes, hvor vi foruden Mykene og Nafplion besøgte den byzantinske ruinby, Mistras, som ligger på skråningen af Taygetos bjerget, nær oldtidens Sparta. Det var en oplevelse af de helt store. Mistras var i byzantinsk tid fra ca. 13. til 15. årh. center for byzantinsk videnskab, kunst og kultur og hovedstad i Morea, det middelalderlige navn for Peloponnes

I 1460 blev Morea invaderet af osmannerne, men Mistras fortsatte med at spille en stor rolle som lokalt center indtil 1770, da den blev centrum for et græsk oprør mod tyrkerne og voldsomt hærgnet af de fremmede tropper. I 1830'erne efter frihedskrigen blev den nye by, Spartí, bygget og Mistras havde udspillet sin rolle. I dag er området smukt restaureret, navnlig de talrige kirker og klostre med mange skønne kalkmalerier.

I 1989 blev Mistras optaget på UNESCOs Verdensarvsliste.

Den byzantinske by på skråningen af Taygetos.

Ruiner af beboelseshuse i Mistras

En af de smukt restaurerede kirker med udsigt til Spartí.

Indgangen til klostret Peribleptos

Vores sidste aften på Peloponnes tilbragte vi i det gamle Epidauros-teater fra det 4. årh. BC, hvor vi havde været heldige at få billetter til den ældste komedie af Aristofanes, 'Acharnerne'. En stjernestund at sidde dér på stenene i den sorte nat sammen med ca. 14.000 andre tilskuere og opleve et over 2000 år gammelt samfundskritisk skuespil, som tydeligvis havde stærke referencer til nutidens begivenheder i Grækenland og i Europa i det hele taget.

Epidauros. Publikum finder deres pladser i god tid.

Aristofanes: Acharnerne, slutscene.

Hjemme igen på Instituttet var der kun få dage til afrejsen, så de sidste vigtige planer skulle føres ud i livet. Allerede den næste dag sad jeg i toget på vej ud til Kifisiá, til Benaki Arkivet, som jeg også besøgte sidste år. Jeg havde indgivet en ansøgning og fået løfte om at se nogle af digteren Yannis Ritzos' (1909-1990) håndskrevne værker. Under Juntaen blev han fængslet og sendt til en af de berygtede fangeøer, men hans forbudte digte cirkulerede blandt folk og blev sat i musik af nogle af de græske komponister, bl.a. af Mikis Theodorakis.

Det kom ikke til at gå, som jeg havde håbet. Den lange tur med tog og med taxi var denne gang helt forgæves. Tilladelsen var alligevel ikke kommet, og jeg opnåede kun at få den besked, at jeg skriftligt skulle søge igen i et brev, som Benaki Arkivet så ville sende videre til Yannis Ritzos familie, som havde bedt om at få flere oplysninger om ansøgeren. Det var naturligvis rigtig ærgerligt, men man kan jo ikke være lige heldig hver gang, så jeg fik i tankerne hurtigt vendt det til, at jeg nu havde en god grund mere til meget snart at vende tilbage til Athen.

Om det så vil blive med bopæl på Instituttet eller et andet sted, må tiden vise.

Jeg kan ikke slutte denne rapport uden at udtrykke meget stor og varm tak til hele personalet på Instituttet for al god hjælp og ekspertise og også til den nye direktør, Rune Frederiksen, som jeg var meget glad for at få lejlighed til at tale med.

Birthe Højby Nielsen

(Alle fotooptagelser er mine egne)

d. 24. januar 2011

Byzantinsk mosaik i kirken Agia Ekaterini